

Iskaja voak ščitit
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravitelstvu tiskarne
sv. Cirila, koroška
ulica listv. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Dalešniki katol. tiskovnega društva delivajo list brez posebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Promeniti št. št. št.
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rekopis se ne vra-
tajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vredice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Iskrati se sprejemajo
do urede opoludne.

Štev. 20.

V Mariboru, dne 19. maja 1904.

Tečaj XXXVIII.

Politični shod pri Sv. Antonu v Slov. gor.

Važen dan je bil 8. maj za Sv. Anton, katerega dne je v tem kraju lenarsko politično društvo sklicalo političen shod, ki se je obnesel v resnici izborni. Vrlji Antonjevanov je došlo nad 200, razven tega smo videli na shodu zavednih kmetov in rodoljubov od Sv. Lenarta, Sv. Trojice, Sv. Benedikta, od Negove, Sv. Andraža, iz Gočove, od Sv. Jurija ob Ščavnici in iz Gornje Radgone. Shod otvori s krepkim pozdravom društveni predsednik kmet Fr. Z u p e.

Prvi poročja iskreno pozdravljen naš državni poslanec dr. Ploj. Poglavitne točke njegovega govora so bile sledeče: Slovenski poslanci delamo po svojih najboljših močeh za slovenskega kmeta. Ko bi imeli v državnem zboru kmečki poslanci večino, bi pač več dosegli za kmeta. Uspešno delovanje zelo moti obstrukcija. Vendar nekaj smo dosegli n. pr. vinogradna posojila treba po novem zakonu vrniti se le v 15 letih, dolžnik je tudi 15 let prost zemljiškega davka. Če toča, mraz, suša poškoduje le četrti del posestva, se davek deloma odpiše. Mladičič naj bi se klicali k vojaškim vajam, ko ni toliko dela. Minister je obljubil, da se bo oziral na to in da odpusti vojakom 12. vajo. Treba v prošnji navesti tehtne vzroke, jo vložiti pravočasno na okraj glavarstvo, in če ni uslišana, obrnite se na me. Vse bom storil, da se ugodni upravičeni prošnji. Tirjali smo tudi dveletno vojaško službo, istotako, da se

vpeljejo zimske kmetijske šole, katerih je na Češkem 67; vlada bi jih podpirala, a stajerski deželni odbor noče ničesar zanje storiti. Malenkosti so, kar smo dosegli, več ni bilo mogoče zaradi obstrukcije. Ko so Nemci sklenili, da ne dovolijo Čehom notranjega češkega jezika in vseučilišča na Moravskem, smo slovenski poslanci stopili na češko stran, zakaj če Nemci uničijo Čeha, uničeni smo tudi Slovenci. Steber slovenskega naroda je slovenski kmet, za njega koristi sem deloval doslej in bom tudi v bodoče, zakaj če propade slovenski kmet, propade tudi slovenski narod.

Govor so zborovalci navdušeno odobravali. Izražale so se poslancu razne želje. Učitelj Klemenčič želi železnico skozi Slovenske gorice. Poslanec odgovori, da se jej protivi dežela in država, ker bi se ne obnesla, zlasti pa Ogri, ki ne dovolijo zveze z ogrsko železnico. Slovenski poslanci so jo tirjali in se jo bodo. Župan Rojs izraža željo po okrajni cesti čez Sv. Anton. Učitelj Klemenčič pa povdarja, da je našemu kmetu najbolj treba kmetijskih šol.

Poslanec na vprašanje pojasnjuje vinsko klavzulo in politični položaj. Vinska klavzula je naredila našemu vinstvu neizmerno škodo, zato se mora odpraviti, za to se je izrekel naš državni zbor, v tem so nas podpirali zlasti Ogri. Politični položaj pa je tako zamotan, da bi moral biti prerok, kdor bi uganil, kaj bo iz teh zmedenih razmer. Čehi ne odnehajo z obstrukcijo, mi jih podpiramo. Poljaki so se začeli nagibati bolj k nam in predlagajo nov poslovni red, ki pa ne bo

prišel v razpravo, ker najbrž državni zbor preneha z delom. Körber mora pasti, prej ne bo rednega dela, za katero smo vneti slovenski poslanci, zakaj državni zbor je še edino torišče, kjer moremo prosto govoriti in razkrivati krivice, ki se nam gode.

Sedaj nastopi poslanec Roškar, na katerega so bili zborovalci posebno radovedni. Govoril je krasno, odločno in navdušeno. S ponosom so ga poslušali naši kmetje.

Kmečki stan je težak in najbolj zaničevan stan. Davki so veliki, delavec ni, izobrazbe manjka. Meščani in gospoda nimajo sočutja s kmetom. V Gradcu je rekel mestni poslanec: »kmetom se predobro godi.« To je škandal! Pa narobe je res, ker ljudje kar vrejo v mesta. Žalosten je tudi naš političen položaj. Mnogo tirjamo, a nič ne dobimo. Dolgo se bomo čakali, da se regulira Pesnica. Tirjali smo kmetijskih šol, a večina se malo briga za naše tirjatve. Sedanja šole malo koristijo, ker jim je nemščina glavna reč in se cela izobrazba ne vrši na pravi podlagi. Pomagati si moramo sami, gorice ne smemo zapustiti, poprijeti se moramo ameriškanske trte. Dalo se lepo spleča. Žalibog, da dežela kmetov ne podpira s lepim tršjem. Oskrbnik trtnice pri Sv. Marjeti ob Pesnici se je naravnost izjavil: »Lepi trsi so za gospodo!« Ali je to pravica, ali kaka podpora za kmeta! Država in dežela sta pač dovolili 400.000 K za vinogradniska posojila. Treba je vinogradnikom prositi zanje. Poslanec je za 7 letno šolo; zadnje šolsko leto naj bi bilo posvečeno le kmetijskemu pouku. Premalo se spleh stori za kmečko izobrazbo. Pogre-

Listek.

Prihod Slovencev v sedanje dežele.

(Javno predavanje, prirejeno po „Zgodovinskem društvu za Sloven. Štajer“ v Narodnem domu mariborskem, dne 5. maja 1904.)

Uvod.

Človek, ki od rojstva živi na isti grudi, pod istim krovom, se s tem svetom nekako zraste in želi vedeti pred vsem, od kedaj ondi biva njegov rod, kako je prišel tje in kako se mu je godilo na tem domu.

Tak rod iste domovine, iste krvi, istih interesov je tudi rod slovenski, smo torej mi vsi skupaj, ki se imenujemo Slovenci. Zato je naravno, da bi vsak izmed nas tudi o našem rodu, torej o nas Slovencih, rad vedel, od kedaj bivamo na svoji nam tako dragi grudi, kako so naši prastariši prišli nanjo in kako se jim je tukaj godilo.

Na vsa ta vprašanja si nocoj ne moremo dati odgovora; kajti ta bi bil vsa zgodovina našega naroda. Dovolj nam bode, ako le malce pretresemo dvoje vprašanj: kedaj smo prišli v sedanjo domovino in kakšen je bil naš prihod?

Že za prvih poročil o nas se je vedelo, da smo Slovenci del ali takorekoč zadruga

velikega plemena, ali če hočemo, pleme velikega naroda slovanskega, in ni se to tajilo nikdar, tudi v onih dobah ne, ko o vedah, kakor so antropologija, etnografija z etnologijo, arheologija, sociologija, narodna zgodovina in jezikoslovje še ni bilo ne duha ne sluha. — Ravno tako se je tudi vsikdar priznalo, da smo Slovenci, predno v zgodovini nastopimo, kot posebna slovanska panoga s posebnim imenom, bivali v veliki slovanski masi kot nje del, ne razločujoč se od te celote, k večjemu po narečju.

Potemtakem so prva poročila o našem slovenskem rodu zapopadena v poročilih o Slovanih ter se iz njih ne dajo izločiti. — A tudi v naši drugi dobi, to je v dobi, v kateri nas zgodovina pozna kot samostalno slovansko panogo s posebnim imenom, je naša usoda z usodo drugih slovanskih panog spojena tako trdno, da mi o nas ni mogoče govoriti, ne da bi se dotikal plemen bratskih.

Zgodovinska črtica o preiskovanju najstarejše zgodovine slovenske.

Ni še dolgo, odkar nam je odgovor na vprašanja, ki smo si ju dali za nocoj, precej zanesljivo in kolikor toliko natančno znan, dasi se je v tej stvari preiskovalo že jako mnogo in vestno. In zdi se mi, zasledovati razvoj raznih teorij, ne manj zanimivo, nego

razložiti eno teh teorij samo; in ker tudi ena po drugih postane jasnejša, in nazadnje ker v občinstvu nima danes veljave le ena sama, zato si bom dovolil kratko skicirati, kako se je o prihodu našega naroda v sedanjo domovino doslej mislilo, predno označim najnovejšo teorijo, ki je sedaj tudi najbolj priznana. Oziral se bom izključno le na slovanske može.

Prvo obsežnejše poročilo, ki se je pri učenjakihi upoštevalo in ki se upošteva še danes, nam daje kronika ruskega meniha Nestorja, živečega okoli 1100 v Kiewu. Nestor pravi, da je zibel Slovanom svet ob Donavi, ki ga danes zavzemajo Madžari in Bolgari. Tukaj bivajo od nekdanj in odtod so se razširili dalje po Evropi na jug in sever, na vzhod in zahod. Posebnosti novih bivališč so tem in po njih i prebivalcem dala razna imena; donavske dežele pa, v katerih je Slovanom zibel, so se zvale Ilirik. Dolgo že so Slovani bivali v svojih deželah, ko okoli 335. l. pr. Kr. od zapada pridero Vlasi in zapode podonavske Slované čez Karpate k onostranskim bratom. (Vlasi = Kelti.)

Nestor, živeč sredi Rusije, je svoje vesti zajel iz starih poročil, narodnih pripovedek, narodnih pesmi in sličnega blaga. Iz tega pa je posneti, da je daleko pred njim, torej v prvi polovici srednjega veka zastran Slo-

samo pri šolah urejenih šolskih vrtov, drevesnic.

Dosegli smo v zvezi z nemškimi konservativci in bauernbündlarji premembo volilne reforme in direktno ter tajno volitev. Dva poslanca odpadeta v IV. kuriji na nas: dobimo ju, če bomo edini. Pa kogar bomo volili, mora biti veren mož, četudi je kmet. Brez vere ne more nihče izhajati. Obupati ne smemo. Treba se nam je učiti in združevati, biti moramo enega gesla, brati le katoliške liste. Odkar smo Slovenci vladarji v lenarškem okrajnem zastopu, smo vedno edino postopali, napravili smo v zadnjem času tri nove okrajne ceste, delali za kmeta: nekdanji nemškutarski zastop je malo, malo storil za okraj. Kjerkoli smo, delajmo edini in naš stan bo spoštovan stan.

Burno odobravanje je sledilo zanimivemu poročilu.

Vrli gospod K. odločno graja, da se pre-malo učencev sprejema v viničarske kurze in da se prestrogo ravna z njimi, ker jih mnogo izstopi. Roskar omeni, da je tirjal, da se podvoji število učencev in se pomnožijo viničarski kurzi.

Kaplan G o m i l š e k pohvali veliko zanimanje zborovalcev, zlasti se mladeničev, katerih je bilo veliko število na shodu in navdušuje navzoče, kako naj bi bili narodno in politično zavedni ter pojasnjuje, kako bi si najlažje pridobili to dvojno zavest. Z zgledi iz domače zgodovine in današnjega življenja dokazuje nujno potrebo prave narodne in politične zavednosti. Prepričevalne besede govornikove naj obrode zaželjeni sad.

Nato se sprejmejo soglasno med občnim pritrjevanjem sledeče resolucije: 1. Körberju se izreče nezaupnica. — 2. Shod protestuje zoper nastavljanje nemških uradnikov na Slovenskem, zoper zatiranje slovenščine pri sodiščih, zlasti na Koroškem. — 3. Shod tirja potrebnih slovenskih šol, slov. vseučilišče in nadsodišče v Ljubljani. — 4. Zimski kmetijski tečaji se naj vpeljejo. — 5. Protestuje se zoper krivično postopanje pri razdeljevanju trf. — 6. Vinska klavzula se naj odpravi. — 7. Porotne sodnije se naj odpravijo. — 8. Tajna, jednaka in direktna volilna pravica se naj vpelje. — 9. Poslancema se izreče zaupnica in zahvala.

Končno v iskrenih besedah zahvali predsednik Zupe došla poslanca za poročilo, kmete za obilno vdeležbo in posebno zaupanje ter s trikratnim živio-klicem na sv. Očeta in svetlega cesarja zaključil znameniti shod. Ves zbor mu navdušeno pritrđi.

Rusko-japonska vojna.

Vsi Slovanom sovražni listi vriskajo samega veselja, da se umikajo Rusi. Tudi vsakemu drugemu nerazsodnemu človeku se to umikanje čudno zdi, ako natanko ne premisli položaja, v katerem bi se nahajali Rusi, ako bi se spustili v bitko pri Liaojangu in Mukdenu, kjer zdaj stojijo. Imeli bi namreč za hrbtom kitajsko vojsko, ki stoji na meji Mandžurije in Mongolije. Kuropatkin je pa kmalu sprevidel, da Kitajcem ni veliko zapati, zato se rajši umika, kakor pa da bi začel z Japonci vojno, in bi ga pri tem Kitajci, ki se zdaj še drže nevtraln, napadli za hrbtom. Kako prav je on imel, razvidi se iz najnovejših brzojavk, da se je izrazil kitajski zastopnik zunanjih zadev, da Kitajska ne bo mogla dalje ostati nevtralna. Rusi se bodo morali torej umikati še tako dolgo nazaj, da bodo imeli hrbet prost. Seveda si morajo Japonci vsak kraj še približevati, ker jih Rusi z malimi oddelki posedejo ter s tem ovirajo njih prehitro prodiranje.

Medtem, ko se Rusi umikajo ob sibirski železnici, prodira kozaški general Renenkamp v severno Korejo ter vznemirjuje japonsko vojsko ob desnem krilu in za hrbtom. Vsled tega bodo Japonci prisiljeni v poseдениh mestih zapustiti močne posadke, kar bo precej oslabilo glavno armado. Dalje ko bodo prodirali tem slabši bodo in tem slabše se jim bo godilo, ker bo tudi dovaževanje živeža stalo ogromno truda. Medtem bo pa zbral general Kuropatkin svoje čete ter se jim postavil po robu. Kedaj se bo to zgodilo in kako daleč se bo se umikal, ve seveda samo on. Mnogo ruskih generalov baje ni zadovoljnih s tem njegovim postopanjem ter hočejo pri carju doseči, da zapove Kuropatkinu naj se ne umika dalje. To bi pa bilo seveda zelo škodljivo, ker Kuropatkin je jako izvrsten vojskovodja in že ve zakaj se umika.

Port Artur je zdaj popolnoma ločen od ruske armade, ker so Japonci razrušili železnico. Vendar se Japonci ne upajo bližati s svojimi ladjami trdnjavi, ker se bojijo ruskih topov, samo od daleč stražijo vhod v luko. Po najnovejših poročilih vhod v luko ni zaprt z ladjami, katere so Japonci potopili, čeravno so vsi angleški listi to zatrjevali. Japonci so izkrcali severno od Port Arturja vso svojo drugo armado, s katero hočejo oblegati trdnjavo. En japonski bataljon so Rusi skoro popolnoma uničili, ker si je upal preblizo njihovih utrd, ki se nahajajo severno od trdnjave.

Položaj Port Arturja.

V »Reichswehr« primerja pisec veleza-

nimivega članka sedanji položaj Port Arturja z onim v letu 1894. povodom japonsko-kitajske vojske, ko so Japonci v 1 in pol dnevu vzeli Kitajcem trdnjavo Port Artur. Kitajska posadka l. 1894. je znašala 3000 mož, sedanja šteje šestkrat toliko: 18.000 mož. Pred začetkom sedanje vojne je bila trdnjava obo-rožena s 400 topovi, a po začetku vojne je bilo dovedeno v trdnjavo vse polno težke artilerije. Posebno važna stvar pa je, da v l. 1894. niso bili Japonci navezani na nikak rok, do kdaj morajo zavzeti Port Artur. Sedaj pa so vezani na določen rok. Morajo ga zavzeti vsaj do začetka junija. Kajti v tem času začenja silno deževje, ki traja do konca julija. V tej dobi je nemožno vsako izdatno obleganje. Do konca julija pa bo že v japonskih vodah baltiško brodovje, ki bo štele 48 ladij, med temi 6 bojnih oklopnač največje vrste. Čim se to zgodi, ne bo več govora o japonskem nadvladju na morju, a s tem bo temeljito spremenjen tudi položaj vojne na — kopnem.

Nadaljno bojevanje Japoncev.

S tem, da je pridobil japonski vojskovodja Kuroki bregove reke Jalu, je pridobil tudi trdno oporo za nadaljno bojevanje v južni Mandžuriji. Zdj se mora pokazati tudi armada generala Aku. Ako Njučvan se ni padel, je zdaj vsekako prišla vrsta nanj. — Če se spojita armadi obeh japonskih generalov, jima bo lahko prodirati proti Mukdenu, kamor imata le še 225 km. Za to pot bosta rabili osem do deset dni. To prodiranje bo pa jako težavno. Tla so hribovita, skalnata, brez cest. Tak kraj je pač pripraven za majhne praske, ne pa za bojevanje velikih armad.

Kurokijeva armada.

Japonska armada generala Kurokija, ki si je izsilila prehod čez reko Jalu in se polastila Fenvančena, šteje skupno 60.000 mož (43.200 bajonetov, 2100 sabelj in 120 poljskih topov). Več kakor 65.000 mož pa gotovo še nima.

Rusko brodovje.

Ruske mornariške rezerve baltiškega brodovja in ruskega brodovja v Črnem morju so sklicane pod orožje. Baltiško brodovje odide baje na bojišče 14. junija.

Težave japonske vojske na maršu.

Dopisnik »Daily Telegrapha«, ki se nahaja pri japonski armadi, je poslal svojemu listu brzojavko o maršu prednjih japonskih čet. Dopisnik pripoveduje, da se je to marširanje vršilo z groznimi težavami. Ceste so bile v zelo slabem stanju, in Japonci se imajo

vanov vladalo prepričanje, da so v Evropi prvobitni.

Le mimogrede naj omenim, da je od zgodovinarja Eneja Silvija (kot papež Pij II., v drugi polovici 15. stoletja) sem se vzlasti pri neslovenskih in stare slovenske zgodovine ne posebno večših pisateljih razširilo mnenje, da smo vsi Slovani prišli iz Azije v Evropo še le za vesoljnega preseljevanja narodov in sicer v 5. stoletju po Kr. Toda zgodovinarji, ki so staroslovensko zgodovino poznali temeljiteje, so priznavali, da se to mnenje z dejstvi ne zлага.

Preteklo je več stoletij in v Slovanih se še vedno ni nikdo resno bavil z vprašanjem po začetku svojega rodu. Isto pa velja tudi o drugih narodih. Še le od konca 18. stoletja sem se zanimajo narodi za to vprašanje, ki je vendar tako priprosto in naravno, pa tudi zanimivo in velepomembno.

Kako to? Človeku sta med drugimi nagoni tudi prirojena: nagon, stremiti po svobodi, in nagon, iskati resnice. Ta dva nagona sta dve velikanski sili, ki v človeštvu neprestano delujeta od njegovega prvega početka in ki se bodeta upokojili še le tedaj, kadar bode na zemlji nehalo utripati zadnje srce.

Po svobodi rod človeški stremi, odkar živi; neutrudno se peha posameznik kakor

masa za ljubo svobodo, in vsak čas so se porajale ideje, ki bi po svoji uresničitvi posamezniku kakor društvu imele prinesti zaželjeno svobodo. Začetkom 18. stol. pa so se te ideje strnile v znanstven sestav, ki uči, kako se naj preustroji in uravna vse človeško življenje, da bo vsak posameznik svobode deležen v največji meri. Ta sosa uči, kako je svobodo uveljaviti na verskem, na političnem, na šolskem, na pravnem, na trgovinskem, na narodnem polju itd. Ideje tega sestava so sovzrok francoski revoluciji, one pa so tudi povzročile srednjeevropske revolucije prve polovice preteklega stoletja, odtistihmal se razcvitale bujno, prerastle, prepregle in prešinile ves kulturni svet z njegovim življenjem, dočim se danes, v začetku 20. stol., že nshajamo v dobi parcialne reakcije.

Vendar je ena izmed svobodskih idej ostala mlada in se ne bo postarala nikdar, ker se preraja kakor ptič Fenis; to je ideja narodne svobode, po kateri se nobenemu narodu, in če je še tako majhen, ne sme kratiti pravica, da svoje bistvo v mejah svojega bivališča razvija svobodno. Veliki val te ideje je koncem 18. stol. poleg drugih narodov dosegel tudi nas Slovane.

Ideja narodne svobode pa je nagonu, iskati resnice, ponudila obilico nove hrane, in vsled tega se je koncem 18. stol. jelo z

navdušenjem proučavati in pretresevati vprašanja, ki so z narodnostjo v najtesnejši zvezi; jelo se je preiskovati narodovo zgodovino, občno kakor književno, svet, ki narod na njem biva že toliko let, jezik, ki ga narod govori itd. Jeli smo torej tudi Slovani resno preiskovati svojo zgodovino in prazgodovino in takrat smo se tudi Slovenci prvič vprašali: kedaj smo prišli v svojo domovino in kakšen je bil naš prihod.

Schlözer, prof. zgodov. na akademiji v Petrogradu je spisal dvojje zgodovinskih del in izdal Nestorjevo kroniko (do 1802). Drži se popolnoma Nestorja in na tej podlagi deli Slovine po zgodov.-geografskem načelu:

1. v podonavske ali Praslavane (Slovaki, ogrski Slovenci; bivajo torej le v današnjem Ogrskem);
  2. v Vinde (Slovenci, bivajoči na Štajerskem, Kranjskem, Koroškem in Furlanskem (Primorje));
  3. v Vende (v severni in vzhodni Nemčiji);
  4. v Čehe;
  5. v Moravane;
  6. v Poljake;
  7. v Ruse;
  8. v Ilirce (Srbohrvatje);
  9. v Bolgare.
- Dobrowsky, prvi slovenski jeziko-